

א.מ.

פ ר ו ט ו ק ו ל מ.ס. 13/ד'

מישיבת ועדת החינוך והתרבות

ביום ג', כ"ו כסלו תשט"ו - 21.12.54 בשעה 11

א ר כ ח י מ :

חברי הוועדה :
 ש. פרטיץ - יו"ר
 ס. אונא
 ס. ארם
 א. ברמן
 א. כלפון
 ש. כפרי
 ב.ש. כצנלסון
 י. טמילנסקי
 ר. צברי
 ש. רוזנברג
 א. רזיאל-נאור

מוזמנים :
 ד"ר אבידור - המנהל הכללי של משרד החינוך
 ד"ר קצנלצבוגן - סגן המנהל הכללי
 ד"ר זיו - הממונה על המחלקה לחינוך תיכון
 גב' טנר - היועצת המשפטית של משרד החינוך

היו"ר, הגב' ש. פרטיץ : אנו ממשיכים בוידווח.

א. ברמן :
 הרצאתו של ד"ר זיו היתה לפי דעתי מעניינת ומאלפת, אולם לצערי לא הצלחתי לקבל תשובה על שאלתי בענין התכניות של משרד החינוך לגבי החינוך התיכון. הכל מציינים, וללא כל הבדל מפלגתי, כי החינוך התיכון הוא החוליה החלשה ביותר בכל מערכת החינוך הן מבחינה סוציאלית, הן מבחינת תכנית הלימודים והן מבחינה ארגונית.

לצערי לא שמעתי לא בהרצאתו של ד"ר זיו אף לא בדיון בשאלה זו על הטקציה הסוציאלית בחינוך התיכון, על העובדה המציאותית שהחינוך התיכוני הפך כבר עכשיו לפריוילגיה של בני המעמד האמיד בעלי היכולת. שכר הלימוד מגיע לשלוש מאות ל"י לשנה ויש מקומות, כמו בית הספר הריאלי בחיפה, בהם מגיע שכר הלימוד לארבע מאות לירות לשנה.

כן לא שמעתי לא בהרצאה אף לא בדיון על שינוי האחוז של השתתפות המטפלה בתקציב החינוך התיכון. האחוז אינו עולה כיום על 1,5 מכל תקציב החינוך, ובמספרים הדבר מתבטא ב-4 ל"י לילד לשנה.

אף לא דובר כאן על הפיגור הכללי בקיר עם החינוך התיכון. פרופ' ריגר הסנוח הדגיל את הדבר ביתר הדגשה ולא ניסה להתעלם מן הפיגור הקיים בייסוס החינוך התיכון בארץ ואפילו בהשוואה לארצות הערביות השכנות. איני מדבר כלל על הארצות התרבותיות.

אמנם שמענו מד"ר זיו כי דרושה רפורמה רדיקאלית ביסוס זה, אולם האלה היא: מה הרפורמה? קראנו בעתונות, אף שמענו בטקטורות נחרים, על תכנית האומדת לקצץ ולצמצם את שנות הלימוד בבתי הספר היסודיים ובבתי הספר התיכוניים: שש שנים על שש שנים, ותמהני כי לא שמענו על כך דבר מפני ד"ר זיו עצמו. האם זה סוד? הייתי רוצה לדעת אם נכונים הדברים האלה אם לא.

איני רואה פתרון אחר לבעייה זו אלא בהשתתפות ניכרת יותר ליל המטשלה בתקציב החינוך התיכוני ובהנמכת שכר הלימוד בבתי הספר התיכוניים, אף במלחמה נגד הטלקציה הסוציאליזם המסוכנת, שיש ביכלתה להרוס את תרבותנו.

לוחחתי עם מורים רבים ועם תלמידים רבים במשרד לתכנית הלימודים. הכל פה אחד טענו, כי התכנית היא מיושנת ומשעממת, לקוחה עוד מימי הועד הלאומי. התכנית לגבי כל המקצועות הן אלה ההומאניסטיים, הן מדעי הטבע והן מדעי החברה - מיושנת, אולם השיא הוא בלימוד התנ"ך, כי במקום לימוד הבעיות ההיסטוריות, הסוציאליזם והספרותיות של התנ"ך ובכלל במקום לימוד ערכי הספרות, הפך הלימוד ללימוד פטוקים בעל פה. רוצה אני לשמוע מה הרביזיה שאתם עומדים להכניס בתכנית הלימודים.

אני מצטרף לעמדתה של חברת הכנסת צברי הדורשת להכניס את לימוד היפה הערבית כלימוד חובה בבתי הספר התיכוניים. אנו שוכנים באסיה וטובב אומנו העולם הגדול של ארבעים טיליון ערבים. המיעוט הערבי בארצנו הטגיע למאמים אלה איש גם הוא מחייב את הדבר.

לענין הסטיפנדיות. יש להגדיל באופן ניכר את מספר הסטיפנדיות. ברור כי הדבר קשור בתקציב המטשלה לחינוך התיכון, אולם הגיעו אלי הדים כי משרד החינוך והתרבות עומד לשנות את שיטת הבחינות ובמקומן הוא עומד להכניס בדיקה פסיכוסכנית שהיא היא שתקבע את כשרו וכשרונו של התלמיד. היות ואני בקי בענין זה, אף עסקתי בו במשך שנים רבות, רוצה אני להדגיש כי קיימת נקודות רבה בבחינות אלה. לאור הנסיון שהיה לי אני רוצה לומר כי חרות דעתו של סנהל בית הספר בו למד הילד וחנות דעתם של המורים על הילד מותרים הרבה יותר מאותן בבחינות פסיכוסכניות ואחרות. המורים הם הם שיכולים להעיד על רצונו של הילד ללמוד, על הישגיו בלימודיו, על התענינותו ועל גישתו הרצינית.

הרוח בבית הספר אינה מיושנת אך מבחינת תכנית הלימודים אלא גם מבחינות אחרות. הרוח השוררת בבתי הספר היא מטרנית וריאקציונית. קיימת חד צדדיות לגבי בעיות סוציאליזם, היסטוריות ופוליטיות. קיימת גישה מערבית, פרו-אמריקנית ואנטי-סובייטית. יש לשנות את הדבר הזה מעיקרו. יש לשנות את המידעולוגיה הקיימת בתוך בית הספר.

ט. א.מ.:

כשהמדובר הוא בתכנית הלימוד ובחינוך תיכון, הרי יש לשנות את הקו מעיקרו. הקו צריך להיות קו של רציפות, כלומר - הריטת המחיצות המלאכותיות בין המעבר מבית הספר היסודי אל בית הספר התיכון ומבית הספר התיכון אל בתי הספר הגבוהים. לצערי במקום להיות עדים לרציפות אנו עדים לחסימה. בית הספר התיכון נעשה סגור מיום ליום יותר. אפילו בית הספר הגבוה מתחיל לסגור לעדיו בפני בני עניים. אנו עדים למינימום של רציפות ולמכסימום של חסימה. ההלאמה לא נתנה טאומה עד כה, ועלינו להזהיר בעוד מועד נגד אחוז החסימה הזה שהוא גבוה למדי.

החינוך הסטלכתי חייב את החדרת ערכי היסוד הללו: ערכי תרבות ישראל, אהבת הסולדת, אהבת הבריות, חינוך לעבודה וקלאמית, חינוך לחלוציות ומיסור של יויון וחירות. אטום, מליט כדרבנות, מולם השאלה היא: באיזו מידה עונה בית הספר התיכון לענין הזה.

ערכי תרבות ישראל. אין ליסוד יותר ייגרת ופחות פופולארי מאיר ליסוד התנ"ך. כל נצחיותו של התנ"ך הוא בהיותו מקטואלי, מולם לצערנו הופכים את ליסוד התנ"ך למצוות מנייח סלוסדה. לא טראים את ערכו הנצחי, אלא מצביעים על העבר.

אהבת הסולדת. בית הספר התיכון אינו נוטע בלב תלמידיו את הערך הגדול הזה. מעטים סגוטריו יוצאים לנגב ולגליל. מלה הנלחים לחו"ל - מסתהים ומינם רוצים לחזור. רק מלה המשתייכים לתנועות נוער חלוציות הם הם נושאי הערך היקר הזה, מולם לכך רבים המתנגדים בטענה של פוליטיזציה.

אהבת הבריות. גם זו אינה קיימת. ואיני מדבר כבר על חינוך לחלוציות ולשויון. אפילו אותו אדם שתפט בארץ הזאת עטדה כה גדולה ויצא לשדה-בוקר לא הצליח לסווק אחריו את הנוער, אף לא את המססדת הצעירה שלו והוא נאלץ לפנות לבני תנועת המושבים, אף יאלץ לפנות לתנועות הקיבוציות שהוא כה בוש ונכלם מהם. הנוער היחידי ההולך הוא זה שקיור בצד ההגיסמה של התנועות הסוציאליסטיות. נוער אחר ילא רכש לו את הערכים הללו, את הפרספקטיבה הזאת - לא ילך.

גם למיסור של יויון וחירות אין בית הספר התיכון סחנך. הצהרה לחוד ומה שלומדים וסלמדים בבית הספר לחוד.

אני חוזר ואומר: קיימת מדיניות של חסימה ושל סלקציה ולא של רציפות. אין התוכן עונה לא רק לפרוגרמה שלי אלא מפילו לפרוגרמה המוצהרת של משרד החינוך והתרבות.

אני רוצה להעלות הצעה מפיקורטית. כבודו של מרד החינוך והתרבות בטקוסו סונח מולם נדסה לי כי יש צורך לקיים טועצת סחנכים ומדריכים, אט על ידי סיטפוזיון ומם על ידי התייעצות, על דרכי החינוך התיכוני, ולשתף בענין זה גם את ועדת החינוך והתרבות. הטועצה לחינוך ותרבות תיקח עליה את היוזמה יחד עם משרד החינוך לקיים טועצת סחנכים ומדריכים, מולי גם טועצת תלמידים, כדי לשמוע מה בפיהם כדי להתוות לתקציב החדש דרך לחינוך התיכוני שלנו.

ש. כפרני :

איני יודעת מה מספר התלמידים שלמדו משתקד, מולם בטוחתי כי מלה התקדמות בענין זה. כן מלה העלמה ניכרת לגבי מספר הסטיפנדיות. הסכום שהוקצב גדל מם לא בטמה מחוז הרי ביטונים מחוז. טוב בעשה, על כן, אט נרחיב את הדבור דווקא בענין בתי ספר ערב שרק שנים מהם בלבד עומדים על רמה גאותה ויתרם בחקלים בקשיים רבים ויונים.

לא מדבר על הרמה הליטודית, מולם נכון שטועטה כיום ההתנדבות בין הנוער וההיחל צות לקיבוצים השונים. מולם מלה, יזהר מפילבוסקי, העטסת יותר מדי על בית הספר. לא זהו הגורם היחידי המחנך את הדור. המבוכה להשתררה, חוסר ההכשרה לחיים, חוסר מטררה וכיוון ברור היא עובדה מציאומית ובזה אשט הצלבנר ולא רק הסורים, אט כי יודעת אני ידוע היטב כי גם הסורים התרחקו עד מאד מכל חלוציות, ומאלת המשכורת בעיניהם מהווה את העיקר. לפני

עירים, שלושים שנה היתה האוירה אחרת.

טוב שתהיה רביזיה של שיטת הבחינות
ולשל שיטת המקצועות וד"ר זיו דיבר כבר על קיומן של ועדות מייצגות
למקצועות השונים. אמנם יש להוציא את המורים מן המטרת הצרה של
בחינות, איונים ודמגה לעבודה.

אנו שומעים על שבעים אלף בני בוער
שאינם מגיעים לבתי הספר התיכוניים. זה בערך שבעים אחוז.

י. סטילבסקי : אין זה נכון. האחוז מגיע לחמישים.

ז. כפרי : אני מסתמכת על דברי ד"ר זיו.
יש בתי ספר שרמתם החינוכית היא נמוכה.
יש, על כן, להגביר את הפיקוח. אני חושבת כי אחד מתפקידיה של הועדה
הזאת לבקר בבתי הספר ולראות את הדברים בראשיתם ולא להסתפק בדינים
וחשבונות בלבד. אולם תיוסמת לבנו צריכה להיות טופנית לאותם שבעים
אלף שאינם מגיעים כלל לחינוך תיכוני. על ועדת החינוך לתת את דעתה
על הילדים האלה.

אמרת כי כל ילד המקבל סטיפנדיה יכול
ללמוד באותו בית ספר בו הוא רוצה, אולם נדמה לי כי על משרד החינוך
ליהוות גם כגן גורם מכריע. יש לכוון את הילדים לבתי ספר מקצועיים
וחקלאיים.

אני רוצה לעמוד גם על ענין הקשר עם
ההורים. עלינו לקרב את ההורים לפעולות החינוך. יש לגשור גשר בין
ההורים לבין המורים. ההורים התעניינים יכולים לעשות הרבה יותר
מספר רב של טקחים.

א. כלפון : בענין רב שמעתי את הרצאתו של ד"ר זיו
על החינוך התיכוני, אם כי גם הוא אינו
יכול לוטר כי המצב ששכיע רצון ומניח את הדעת. טרם הגענו למטרה
הנכספת. תמיד מנקרת בסוחי השאלה אם קיים תיכנון כללי של החינוך
התיכון אם לא. לפי דעתי שאלת התיכנון הכללי לגבי גילים אלה של
14-17 לא זכתה לתיכנון סקיף במשרד החינוך והתרבות.

בענין הסטיפנדיות ישבה הועדה ודנה
לפני חודשים אחדים. בתקבלה אף החלטה להגדיל את ההקצבה מ-45 אלף
ל-90 אלף. אולם לאחר שהוברר כי הסוכנות היהודית הסכימה להגדיל את
תקציבה לענין זה סמאה אלף למאה וחמישים אלף החליט שר החינוך
והתרבות להקציב במקום תשעים אלף רק 75 אלף בלבד. הדבר הזה נוסר
דרשני. השנה הוגשו 3050 בקשות. הסכמיטום שאנו יכולים להוסיף הוא
תשע מאות, כלומר 2150 יילמדו מחוץ לכתלי בית הספר. יום יום עומדים
הילדים האלה שהתחילו ללמוד תוך תקוה כי יקבלו סטיפנדיה תחת איום
של הפסקת לימודיהם. אין ועדת החינוך יכולה לעבור על התופעה הזאת
לסדר היום.

החלטנו בסעתו להטליץ על הוטפה של רבע
מיליון ל"י לתקציב החינוך התיכון. ששלחת בה השתתפה הגב' פרטיץ
וחבר הכנסת סטילבסקי התייצבה לפני ועדת הכנסת. הובטח להם כי בשעת
הדיון בעאלת התקציב ילקח הדבר בחשבון, אולם מן ההבטחה לא צמחה כל
תועלת. ניתנו הוטפות גדולות לחינוך הגבוה, אך לא לחינוך התיכון.
אם כי לדעת כולם החינוך התיכוני הוא הצולע ומהווה את החוליה החלשה
ביותר. תשעים אחוז מסקבלי הסטיפנדיות עומדים על הרטה הנאותה בבתי
הספר, ורק לעשרה אחוז בלבד היה הכרח להפטיק את הסטיפנדיה, ונשמלת
השאלה: כמה אלפי כשרונות הלכו לאיבוד לפני מפעל הסטיפנדיות? חבל
ש-2150 תלמידים יוצאו מכותלי בית הספר בגלל חסרון כיס. מפילו
האוניברסיטה הבטיחה לא לשלול מתלמידיה אפשרות ללמוד בגלל חסרון
כיס, ועל אחת כמה וכמה בית הספר התיכוני. בל יצאו הילדים לתרבות

רעה, להיות מזכרי ירוכי נעלים בחוזות העיר.

מתוך עבודתי בענין הסטיפנדיות באתי לידי הכרה שיש לשמול את התלמיד לאיזה עדה הוא שתייך, כי אם רוצים לתקן סוגי הדרי יצריך לדעת את הפגם ואת מקורו. רק חסיסה אחוז מבני העדות המהרות חסיסים בחוץ. הן היישוב מגיעים לבית הספר התיכון. ועלינו להגיע לפיזוג על ידי חינוך תיכון.

אם נכונה הידיעה עליה קראתי בעתונות כי נתקבלה במשרד החינוך והתרבות החלטה לחייב את לימוד השפה הערבית בבתי הספר הרי יש על אחת כמה וכמה יש לחייב את לימוד השפה הערבית. הטעמים הישנים כבר הוזכרו מולם מוטיף עליהם גם טעם אחר. ספרות יהודית רבה נכתבה בימי הביניים בערבית, ספרות המהורה נכס יקר, ונדמה לי כי מן הראוי ללמוד ולהורותה. לא תמיד נחיייה עם ארצות ערב בטעב של מלחמה. עלינו לחשוב ולהתכוון לתקופה של שלום, ובל נקצץ את שעות הלימוד מ-16 שעות ל-12 בלבד.

ד. אונג :

יש לי הרגשה כי הדיונים שלנו אינם טיפיעים במידת הצורך על המצב במשרד החינוך והתרבות. על משרד החינוך והתרבות לישמע ולהפנות את תשומת לבו יותר להצעות המועלות בוועדה.

לענין הסטיפנדיות. שאלתי כבר אם ניטו לבדוק את הדרכים בהם מתכסה הגרעון שנוצר על ידי הסטיפנדיות בבית הספר התיכוני. לצערי לא קבלתי על כך כל תשובה, על אף חשיבותה לל השאלה. מן הראוי היה להקציב טכום מסויים של כספי הסטיפנדיות גם לאלה שאין להם כל אפשרות להמשיך בלימודיהם גם אם ישוחררו ממשרד לימוד. עד כה לא התחייבו בשכבה זו נפולת כל אמצעים, כי הרי אנו מעונינים לעודד את מחוררי היכולת, אך המוכשרים.

גם אני חושב כי יש לחייב את לימוד השפה הערבית ולראותה כשפת חובה. הדבר נראה לי כחשוב ואין להזניחו.

היו"ר הגב' ש. פרליץ : טייסנו את הבירור. נשמע עתה את התשובות.

ד"ר ס. זינו :

אנטי במידת האפשרות להשיב להשגות ולהערות שהושמעו כאן. גם בשעת הדיון הזה הושמעו דעות ובעיות פידגוגיות, ארגוניות וכספיות.

יתכן שקיימת טבוכה בחינוך התיכון, אבל טבוכה זו מקורה בראש וראשונה בצבוריות שלנו, בדור כולו, וקשה להצביע ולהאשים אך קטע קטן מבלי לראות את שרשי הענין כולו. לא כאן המקום להכריע בשאלה המטובכת אם בית הספר הוא המסינה את החברה או שהחברה מסנה את בית הספר. סכל מקום שבו הגורמים הללו קשורים זה בזה מהדי, ולא נכל לבחן את האוירה בבית הספר מהאירה הכללית שכולנו מקועים בה וכולנו נושאים באחריות עליה. בית הספר והנעשה בו אינו מבודד, אלא פרי מסיבות ותנאים.

לא ציירתי בדברי תמונה מזהירה. השתדלתי להצביע על כמה וכמה עובדות. בודאי ובודאי שיכולתי להצביע גם על תקלות נוספות.

משרד סמילנסקי כי הצבא בוכה והאוניברסיטה בוכה על הרפה הלימודית לל בית הספר התיכון. נראה לי

כי הכללות ביחס זה מסוכנות. יש נוער ויש נוער. יש בית ספר ויש בית ספר. מני לשל ימעתל מאנשי האוניברסיטה וכן הצבא הרבה משבחות על הנוער. נכון ליימעתל גם דברים מאחרים, אולם בצורה כללית אי אפשר להאשים.

תכנית לימודים אינה טיחק קלפים. נדמה לי כי כתאורי היתדלתי להצביע על ההשקפות הסנויות בטחלוקת גם בין פידגוגים סנוסים לגבי שאלת תכנית הלימודים האחידה לכל בתי הספר. רבים הסורים הטבורים כי אין מקום לתכנית אחידה. אנו צועדים לקראת פתרון לשאלת תכניות הלימודים ופערכות הסעורים, אבל הדברים אינם יכולים להיעשות מהיום למחר. הדברים דורשים זמן. ההתפתחות ההיסטורית בארצנו אינה טן ההתפתחות בארצות אחרות. אסר טר טהילנטקי וקבל על שפע של סקצועות, אב יחד עם זה הוא טען כי דברים סטוייטיים אינם נלמדים. קשה, לפי דעתי, לטעון נגד שפע של סקצועות ויחד עם זה להצביע על הדברים שאינם נלמדים. לדעתנו שפע הסקצועות הקיים סאוזן לפי הזמן העוטד לריותנו, אף לאור הטגטה בה אנו הולכים, ולא כל תלמיד נדרש ללמוד את כל הסקצועות. יש בחירה רבה.

יש מי שאמר ימי אפשר לקיים בית ספר ללא טעבדה וללא ספריה. איני יודע למה הכוונה. נדמה לי כי אין לסגור סוסד שפין בו ספריה או טעבדה. אם נכניס לכל בית ספר טעבדות וספריות הרי שנצטרך להעלות את לכר הלימוד. אין אנו יכולים לוטר לעצטנו: לא לקיים סוסד כלשהו מיום להוט אינו סצוייד כהלכה.

אשר לכאמים פרקי התנ"ך הנלמדים בבתי הספר. התלמידים הייכים בכחינות הבגרות להיבחן בסאמים פרקים ולהוציא בהם ידיעה סטורטת ואילו בתנ"ך כולו - ידיעה כללית. נכון שיש סורים הסתרכזים בסאמים פרקים אלה בלבד, אבל אנו לוחמים בהם. ברור שלא תמיד ניתן ללמד את כל התנ"ך באותו סטפר יעורים העוטדים לרשות הסורה. השאלה היא: איזה סקצועות, אם כן, לצמצם, ועל כך יושבים סחנכים וסטרייניים. לא נכון הוא שהתלמידים שונמים את התנ"ך. נכון שיש סורים טובים יותר ויש סורים טובים פחות. יש סורים היודעים לענין את התלמידים ולהעלות לרמה רצויה את לימוד התנ"ך ויש כאלה שאינם יודעים. הדבר תלוי בסורה. לא כל סורה יודע לתת את התנ"ך כערך נצחי. איני מבין, על כן, טנין שואב ד"ר ברטן את הידיעות הללו. נכון שיש פרקים אותם על התלמידים לדעת על פה, אולם איני רואה בזה פגם. הכל תלוי בייטות ההוראה ובדרכי ההוראה, ואין מקום להכללה. גם על הסדוכה הזאת יושבים אנשי סקצוע.

אשר לחוגים. רבים בתי הספר התיכוניים הסקייטיים חוגים ופעולה חברתית רבה. נכון שהדבר אינו קיים בכל בית ספר ובית ספר. רק לפני חודש ימים בערך קייטנו שני כינוסים של סנהלי בתי הספר התיכוניים: האחד בתל-אביב, והאחר - בחיפה, ושם הודגס כי אין להסתפק בלימוד בלבד וכי יש להרחיב את הפעולה החינוכית אחרי בית הספר, אבל יחד עם זאת התעוררה שאלת התקציב: מי יכסה את ההוצאות הנוספות. איני מצטרף ביום פנים ואופן להאשמות שהולטעו כאן נגד הסורים, אבל נכון שיש סורים רבים שאינם מוכנים להקדיש סזמנם ללא תשלום טיוחד לעבודה בחוגים.

ללימוד הערבית. בהרצאתי הסברתי כבר כי פעולם לא לימדו 16 לעות ערבית כחובה בבתי הספר התיכוניים. תמיד היתה הערבית סקצוע של בחירה. לימדו לכל היותר 12 לעות, אולם היו כאלה לימדו גם שש לעות וארבע לעות. החלטנו שאם מלמדים את השפה הרי שצריך ללמדה כראוי. לא קיצצנו אלא בכיוון לנורמאליזציה. השארנו את הנוהג הקיים הנותן אפשרות של בחירה בין ערבית לצרפתית. לא שינינו בענין זה טאומה. לא הבינותי את ההצעה. האם אתם מתמרים לחייב את לימוד השפה הערבית גם בטגטה הריאלית. אם כך - הרי שצריך יהיה לצמצם את לעות הלימוד של הסקצועות הריאליות, והטגטה תחדל להיות טגטה ריאלית. ברור כי הוראת השפה אינה ענין של סספר לעות בלבד, אולם באותם בתי ספר בהם נלמדת הערבית - צריך שתילמד כהלכה. על ידי כך נגיע למספר לא קטן של נערים ונערות שידעו שפה זו. יש למפח את הוראת הסקצוע באותו מקום בו הוא נלמד, ולכך אנו סכוונים את כל הטמטמים.

חברת הכנסת נצר ייחסה למשרד החנוך
כוונה להצר את רגלי בית ספר תיכון ערב, אף את רגלי האכסטרניס.
אני מודיע כי אין כל כוונה כזאת, גם כי ברור שהאכסטרניס מהווים
בעיה תרבותית חשובה.

באשר כגון כי יש לתת לכל אחד ואחד
להיבחן באותם הסקציות בהם הוא בוחר, ואין לכפות שיה סקציות
כחובה. הדרך בה אנו הולכים היא בדיוק כזאת. רק 4 סקציות הם
חובה והילוי בשנים קיימת בחירה. אף בתחום אותם המרבעה - קיימת
אפשרות של בחירה, כמו לגבי מתמטיקה.

לא מוכל להשיב על שאלותיו של ד"ר
ברמן בענין הרוח הריאקציונית והאנטי-סוציאליסטית. אנו מסתדלים
למנוע כל פוליטיקה בבתי הספר.

איני חושב כי בתי הספר התיכוניים שלנו
הם בחשלים לעופת בתי הספר בארצות אחרות לא מבחינת המדע, לא
מבחינת כיוון וגיוון הלימודים ולא מבחינת רמת הלימודים. השאלה
היא: למה אתה מתכוון באשר ריאקציה. יש בתי ספר תיכוניים רבים
בהם המורים הם מתקדמים ובעלי השקפות מתקדמות. יתכן והם מלמדים
מטרות והיסטוריה לפי רוח מסויימת, אולם השאלה היא: מהי הרוח
הנכונה. הוא הדין בטדעי החברה. כמובן שלא כולם מלמדים באותו
תוכן ולאור אותה מטרה יחוג זה או אחר של הצבור התכוון לו.

בכון שבחינות פסיכוטכניות יכולות
להיות לעתים מקריות, אולם לא רק הבחינות הפסיכוטכניות אלא גם
כל הבחינות האחרות. אולם אין אנו מסתפקים רק בהן. אנו שואלים
לחורות הדעת של המורים ושל המנהל. אנו לוקחים בחשבון הן את
הבחינות הפסיכוטכניות, הן הבחינות אחרות והן את דברי המורים
והמנהל.

נכונים דברי מי שטען כי דרושה
רציפות. ובאמת רציפות פידגוגית קיימת. כל תלמיד הלומד בבית
ספר יסודי יכול לעבוד לבית ספר תיכון. אולם בכון שאין בית הספר
התיכון פתוח בפני כל תלמיד ותלמיד בגלל חוסר אפשרויות וחטרון
כיס.

אשר לאהבת המולדת ולשאר הדברים היפים
עליהם שמענו כגון. הדברים הם כל כך כלליים שאי אפשר לקבעם
במספרות. אנו עורכים חיולים, אנו מסתדלים לקרב את התלמידים
למולדת. הכנסנו את הוראת ידיעת הארץ כלימוד חובה במגמה
הפידגוגית. לא אומר כי אנו טרואים, אבל אנו מחפשים דרך לתיקון
פני הדברים. אנו מעוניינים לחדש את הנוהג שהיה קיים בעבר: זאת
תלמידי המחלקות הגבוהות לעבודה במסך חקלאי זה או אחר או בקיבוצי
עובדים.

למנועות הנוער ניתנת אפשרות מלאה
לפעול. אין אנו מצרים את צעדיה ואין אנו מפריעים לה.

א. רוזנאל-באור :
אין זה מדוייק. כתבתי מכתבים רבים
בענין זה לד"ר אבידור.

ד"ר ט. זינו :
לי לא ידוע על כל אפליה בענין זה.

כבר אמרתי כי אין מקום לבוא בהאשמה
כללית על צבור המורים. רבים המורים המסתדלים לעשות כמיטב יכלתם,
אולם ברור שאין הם מוכנים לראות בעבודתם זו יעוד, כפי שראו
המורים בישראל לפני שלושים או ארבעים שנה. ועובדה זו אומרת
דרשני.

יתכן ויש לעשות משהו כדי לברר איך מתחלקים הלוואים בבתי הספר התיכוניים לפי עדות. יתכן, אם כי כרוכים בכך קיימים רבים. אבל מבחינת מפעל הסטיפנדיות אין לשכוח כי יסוגים מחוז הם בני עדות הסורה. חל שיפור ניכר בכיוון של הכנסת חוגים אלה לחינוך תיכון.

אשר להכוונה. בתי הספר החקלאיים והסקצועיים אינם תחת פקוחנו ויש להם קרנות סיועיות. כטפי מסרד חנוך והתרבות הם לצרכי אותם בתי הספר העוסדים לרשותו, מולם בכל זאת נותנים אנו לבתי הספר החקלאיים והסקצועיים הללו. אין אנו יכולים, על כן, בכספים העוסדים לרשותנו לחייב את מקבלי הסטיפנדיות ללמוד בבתי ספר סקצועיים או חקלאיים.

בשאלה כאן שאלה: כיצד מתכסה הגרעון המתהווה בגלל סתן סטפנדיות. המוסד מסדיר את הדבר הזה בתוך כתליו, סתן חשבונותיו הוא. איני חושב כי זה פעלה את שכר הלימוד.

אין אנו יכולים, כי אין באפשרותנו, לדמוג גם לכלכלתם של תלמידים נצרכים בעלי סטיפנדיות. לזה נחוצים סכומים עצומים. התחלנו לאחרונה לתת לאלה הנצרכים דמי נסיעה, מולם הסכומים הם קטנים, ועל כן הסעפים הם קטנים. בטתן הסטיפנדיות הכללים הם ברורים. לא כן בענין זה. כאן השטח הוא סמוקס עד סאד ויש לנהוג בו בזהירות.

ד"ר י. אבידור :

נכונות הסענות שהושטעו כאן, מולם בטיכוסו של דבר אין הסצב ירוד כל כך. אין אנו נוטלים בטתן השכלה תיכונית סארצות אחרות ואפילו אם ננסה להשוות עם הסצב בארצות ברית או גם עם רוטיה הטוביטית לפי הדוחות הסגיעים לידינו. סצבנו מבחינת השכלה תיכונית טוב יותר סאטר ברטיה הטוביטית. סטפריים אינם מוסרים ולא כלום. בארגנטינה בה בקרתי עכסיו קייטת אותה רציפות עליה הרבה לדבר כאן-חבר הכנסת ארם. באוניברסיטאות לוסדיום כיום 139 אלף תלמידים על מוכלוטיה של 18 אלף, כלומר - פי 5 סאטר באנגליה, מולם איני סתקנא כל עיקר ברטה התרבותית של ארגנטינה. האוניברסיטאות בה אינן עולות על הרפה של בתי הספר התיכוניים שלנו. 6000 איש לוסדים רפואה, מולם טורים לאנטוטיה חסרים. אביא גם דוגמה אחרת. בארצות הברית ואנגליה. בארצות הברית הכל מקבלים חינוך תיכון ואילו באנגליה עוד לא כולם. בארצות הברית יש 2,5 סטודנט סטודנטים ואילו באנגליה אך סאה אלף, ומיש סאחנו לא יוכל לוסר, כי רמת החינוך והתרבות בארצות הברית עולה על זו שבאנגליה.

לא רק בית הספר הוא הקובע את הדמות החינוכית והתרבותית של הסדינה. סכירת ירוכי בעלים אינה מוסרת יציאה לתרבות רעה בארצות הברית הכל יכולים ללמוד בבית ספר תיכון, ובכל זאת לא טעטים יוצאים לתרבות רעה. סצב הנוער שלנו הרבה יותר טוב סאטר בארצות אחרות. בקרב הנוער של ארצות אחרות קייטת ריקנות רבה. נכון, סאצלנו יכול להיות הסצב הרבה יותר טוב, אבל אין מקום לתארו באורה כה שחורה. נכון שהדרישות שלנו הן רבות, גם צריכות להיות רבות, אבל השאלה היא שאלת האפשרות. כסאמם סדברים על סלקציה ועל סיון איש מקום להכללות, כי רבים ילדי הפועלים המקבלים חינוך תיכון. כל ההתישבות העובדת נותנת חינוך תיכון.

נאמר פה כי אין לנו תיכנון ואין לנו תכניות. בשאלת החינוך היסודי סתלבטים בכל ארצות תבל. אין טרץ בה נפתרה שאלת החינוך לגבי גילים 12-18. גם לנו אין פתרונות קבועים בטסטרות. הבעיה היא קשה וחסורה. נכון שיש לנו גם בעיות הטייחדות לנו ופתרונות הטייחדים לנו, כי מי אפסר להעתיק הכל טן הארצות האחרות. אנו טרבים לספל בתכנית הליסודים והגענו אך לסיכופים ראיונים בלבד.

לשאלת הלשון הערבית. גם אני לסדתי ערבית בבית ספר מיכון בארץ, ונדמה לי כי אין מקום לחייב את כולם בידיעת היפה ובלוטודה. עברית צריך ללמד ויפה אירופאית אחת לפחות צריך ללמד, מולם לים מה לחייב את כולם ללמוד ערבית? האם לצורך של יחסי שכנים וצרכים דיפלומטיים? לים כך יל להכשיר רק אלפים אחדים, אבל לא את כולם. ואחרים בלאו הכי ילכחו את אשר לסדו. אין עתון ערבי אחד ואין ספרות ערבית לכדאי לקרוא וכדאי להקדיש לה זמן. נכון שיחסי היכנות, טעמדנו בסזרח המיכון טחייבים שיהיו אלפים יידעו ערבית על בוריה, אבל לטות היא לחייב את כולם.

אני שתנגד לדעה, כי אין אהבת טולדת. אין שאלת אהבת הטולדת ענין של הטפה. טאות בוגרי גטנטיה הרצליה נטצאים בהתישבות העובדת. הם הלכו והולכים גם היום. בית הספר מינו הגורם היחידי לחינוך הדור. ישנה הטביבה, הצבוריות בכללה, ואם בכל זאת אין תנועות הנוער כל כך חליות בבתי הספר המיכוניים וטוציאות אנשים לנח"ל ולהתישבות, אם כי צריך שהמספר יהיה גדול יותר, אין מקום לציין רק את הצללים, ויש לראות את האורות. נכון, ילא שתפקידו של בית הספר לתת מקום לתעטולה ולהחדרת המקפות פוליטיות. על הנוער לדעת ולהבין את דרכו בחיים, והוא יקבע את דרכו זו על יסוד ידיעותיו ועל יסוד הבנתו.

היו"ר. הגב' ש. פרטיץ : נדמה לי כי אין אנו יכולים להסתפק בליבוץ הבעיות מבלי לקבל גם החלטות מסוייטות בכל סעיף וטעיף. תוך שבועים או שלושה שבועות אנו עומדים לטיים את טידרת הסקירות אותן אנו חפצים ליטוע, ובתום הסידרה אף נסכם את הדברים ונעלה הצעות והחלטות שנעבירן למשרד החינוך.

אנו נבקש מן המזכירות לתאם את לוח היעות של לילס הנעדות היושבות ביום ג' כדי לאפשר לוועדת החינוך להחיש את דיוניה.

הישיבה ננעלה ב-1.30